

استاندارد آمروژنی های ترویجی

بهداشت و بیماری ها

(مدیریت بهداشت)

موضوع :

بهداشت و بهسازی جایگاه، تاسیسات دامپروری

و وسائل کار

(گاو، گاو میش، کوسفند و بز)

معاونت ترویج و مشارکت مردمی

دفتر ترویج

۱۳۷۷

۵/۴/۱۰

۳۰

د-۱
۴۴
۱۰

مقدمه :

یکی از عوامل اساسی که در حفظ سلامتی دام و در نتیجه رشد آن مؤثر می‌باشد رعایت اصول ضد عفونی و بهداشتی در جایگاه و تأسیسات دامپروری و وسائل و تجهیزات آن می‌باشد. بکارگیری مؤثر و بهینه این موارد می‌تواند تا میزان زیادی در جلوگیری از بیمار شدن دام و همه گیر شدن بیماری در سطح دامداری مفید واقع گردد.

لذا لازم است تا پرورش دهندگان دام بخصوص در روستاها که بیشتر از روش‌های سنتی و پرورش و نگهداری دام استفاده می‌کنند این موارد را دقیقاً به کار ببندند تا از میزان خسارات وارده کاسته شود.

معرفی موضوع :

موضوعی است آموزشی - ترویجی که پرورش دهندگان دام طی آن دانش فنی و مهارت‌های علمی و عملی لازم در زمینه بهداشت و جایگاه و وسائل کار و اهمیت آن را کنترل و پیشگیری از بیماریها در دام و نقش آن در سلامتی دام را فرا می‌گیرند.

اهمیت و ضرورت :

با توجه به اینکه قسمت اعظم تولیدات دامی (گوشت و شیر) در کشور توسط دام‌های مستقر در روستاها تولید می‌شوند لذا با توجه به اهمیت رعایت اصول بهداشتی در پرورش این دام‌ها دارای اهمیت زیادی است توجه به بهداشت جایگاه و وسایل مورد استفاده در دامداری و نیز افرادی که در تماس مستقیم با دام هستند از لحاظ مسائل گوناگون انتقال عوامل بیماری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که این مسئله به ویژه در مورد دام‌های شیردار از اهمیت بیشتری برخوردار است. با توجه به اینکه پیشگیری از بیماری کم هزینه و راحت‌تر از درمان بیماری است لذا با بکارگیری اصول مؤثرند پیشگیری از بیماری، داشتن دام سالم و محصولات با کیفیت و مطلوب مسئله‌ای دور از انتظار نخواهد بود، لذا بکارگیری مناسب عوامل فیزیکی و اصول فنی تا میزان زیادی در افزایش کمی و کیفی محصولات دامی و اقتصادی‌تر شدن فعالیت تأثیر دارد.

اهداف آموزشی :

الف - هدف کلی :

افزایش آگاهی و دانش و مهارت‌های فنی فراگیران نسبت به

اصول فنی جایگاه، تأسیسات جانبی و اهمیت رعایت بهداشت و نقش آن در سلامتی دام

ب- اهداف جزئی :

- ۱- افزایش دانش فراگیران در زمینه رعایت اصول فنی و تأسیسات مورد نیاز در دامداری (اتاق زایمان، محل نگهداری علوفه و ...).
- ۲- افزایش مهارت فراگیران در رابطه با انواع سیستم‌های پرورش (سیستم‌های باز، بسته، نیمه باز).
- ۳- افزایش مهارت فراگیران در رابطه با انواع روش‌های ضدعفونی کردن جایگاه.
- ۴- افزایش دانش و مهارت فراگیران در زمینه بکارگیری سیستم‌های مناسب تهویه هوا، نوردهی و دفع فضولات دامی.
- ۵- افزایش دانش فراگیران در زمینه اهمیت رعایت بهداشت و ضدعفونی وسائل مورد استفاده در دامداری.
- ۶- افزایش مهارت فراگیران در زمینه اهمیت بکارگیری سیستم مناسب تهویه و تنظیم نور مناسب در سالن دامداری.

- ۷- افزایش دانش فراگیران در زمینه اهمیت وسائلی که در یک دامداری، اتاق زایمان و داروها باید در دامداری موجود باشد.
- ۸- افزایش دانش فراگیران در زمینه اهمیت تناسب بین تراکم دام نگاهداری شده با مساحت جایگاه.

ج- اهداف رفتاری:

- دانش و مهارتهایی که فراگیران باید در پایان آموزش به آن دست یابند عبارتند از:
- ۱- اصول صحیح و فنی احداث جایگاه را بیان کرده و در حد امکان خود بداند.
 - ۲- مهارت لازم جهت کار با دستگاه شیردوش را بدست آورده و عمل نماید.
 - ۳- اصول بهداشتی و ضدعفونی را در محلهای حساس (نظیر اتاق شیردوشی، اتاق زایمان) بکار بندند.
 - ۴- شرایط مطلوب را از نظر تهویه هوا و در محل انبار نگهداری علوفه توضیح دهد.
 - ۵- مهارت لازم برای پرورش های مختلف ضدعفونی کردن جایگاه را بدست آورده و عمل نماید.
 - ۶- سیستم متناسب و بهداشتی را در تخلیه فضولات دامی و

فاضلاب از جایگاه بیان نماید.

۷- باید بتواند تعداد دام را بر اساس مساحت جایگاه و نوع

سیستم، پرورشی خود محاسبه کرده و توضیح دهد.

۸- بکارگیری یک روش مناسب و اصولی امکان بهره‌وری دام

را از نور خورشید به اندازه کافی.

۹- اهمیت رعایت بهداشت و نظافت شخصی و نیز وسایل مورد

استفاده را بیان کند و آن را بکار بندد.

۱۰- اهمیت بکارگیری یک سیستم مناسب تهویه را در

رساندن هوای کافی و پاک به دام را بیان کند.

ویژگیهای فراگیران:

با توجه به محدود بودن زمان آموزش لازم است افرادی که

حداکثر شرایط پذیرش را دارند انتخاب و آموزش داده شوند.

بنابراین ویژگیهای اصلی فراگیران عبارت است از:

- حتی الامکان دارای سواد خواندن و نوشتن باشند.

- حداقل دارای ۲۰ و حداکثر ۶۰ سال سن باشند.

- پرورش دهندگان دام باشند.

ویژگیهای آموزشگر:

- نسبت به موضوع تسلط کامل داشته باشند.
- حتی الامکان از افراد بومی و با گویش محلی آشنایی داشته باشند.
- از نظر تحصیلات باید دارای مدرک تحصیلی دکتری یا فوق دیپلم دامپزشکی باشد.
- حتی الامکان آشنا به فنون تدریس و آموزش بزرگسالان باشد.

مدت آموزش:

بطور کلی زمان آموزش برای فراگیران در رابطه با موضوع فوق ۲۷۵ دقیقه پیش بینی شده است. (۲۷۵ دقیقه نظری و — دقیقه عملی).

مکان و زمان ارائه آموزش:

الف - مکان:

جهت آموزش فراگیران لازم است مکان در نظر گرفته شده نزدیک به محل کار فراگیران باشد تا آنها جهت آموزش دیدن مشکلات مربوطه را نداشته باشند. در هر صورت مکان باید

شرایط لازم از جمله نور، تهویه مناسب و وسعت کافی به تعداد نفرات شرکت کننده، آرامش و ... را دارا باشد با توصیف‌های فوق یکی از مکانهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

- مدرسه روستا
- مسجد روستا
- مرکز ترویجی
- مرکز آموزش جهاد

ب- زمان:

با توجه به شرایط محیطی منطقه و فعالیت‌های فراگیران پیشنهاد می‌گردد استان متناسب با اوقات فراغت فراگیران اقدام به آموزش فوق نماید.

ارزیابی میزان آموخته‌های فراگیران

در هر برنامه آموزشی بمنظور بررسی وضعیت و میزان آموخته‌های فراگیران ارزیابی صورت می‌گیرد. ارزیابی آموخته‌های عملی بصورت انجام عملیات و ارزیابی آموخته‌های نظری بصورت کتبی صورت می‌گیرد. ارزیابی در دو مرحله صورت می‌گیرد:

۱- ارزیابی قبل از شروع آموزش : آموزشگر برای سنجش دانش و تجارب فراگیران باید براساس سرفصلهای آموزشی فوق بمنظور تعیین رفتار ورودی فراگیران آزمون کتبی یا شفاهی بعمل آورد.

۲- ارزیابی در پایان آموزش : در پایان آموزش آموزشگر برای سنجش آموخته‌های فراگیران براساس سرفصلهای آموزش فوق بمنظور تعیین رفتار حاصل شده در فراگیران آزمون کتبی با شفاهی بعمل می‌آورد.

تذکر : سئوالات پیوست فقط بعنوان نمونه سؤال توسط تهیه کننده چارچوب طراحی گردیده که آموزشگر ملزم به استفاده از این سئوالات نمی‌باشد.

نمونه سؤالات ارزیابی فراگیران

- ۱- تأسیساتی را که یک گاوداری شیری مورد نیاز می‌باشد نام ببرید؟
- ۲- اهمیت رعایت بهداشت را در اتاق زایمان و اتاق شیردوشی بیان کنید؟
- ۳- اهمیت اختصاص یک جایگاه مجزا برای نگهداری دام‌های بیمار را بیان کنید؟
- ۴- انبار نگهداری علوفه باید چه شرایطی داشته باشد تا کیفیت مواد خوراکی انبار شده کمتر کاهش یابد؟
- ۵- سیستم‌های پرورش دام را بر اساس شرایط اقلیمی نام ببرید؟ و مزایای هر یک را بیان کنید؟
- ۶- انواع روشهای ضد عفونی کردن جایگاه، تأسیسات و وسائل مورد استفاده در دامداری را نام ببرید؟
- ۷- مصالح بکار برده شده در ساختمان جایگاه باید چه

شرایطی را داشته باشد؟

۸- اهمیت تهویه هوا و تأمین هوای کافی و تمیز را در داخل

جایگاه بسته نگهداری دام بیان کند؟

۹- اهمیت تأمین نور طبیعی و یا برخورداری از نور کافی را در

رشد گوساله‌ها بیان نماید؟

۱۰- اهمیت رعایت تراکم دام نگهداری شده، مساحت جایگاه

و تأثیر آن در کاهش همه‌گیری بیماری در گله؟

۱۱- دو سیستم پرورش جایگاه بسته به میزان فضای سقف به

ازای هر رأس گاو پرواری، شیری و گوساله را به ترتیب بیان

کنید؟

۱۲- چهار مورد از عواملی که می‌تواند در کاهش شیوع یک

بیماری عفونی در گله تأثیر داشته باشد را بیان کنید؟

۱۳- اهمیت رعایت بهداشت و نظافت را در وسائلی که در

دامداری مورد استفاده قرار می‌گیرد را بیان کند؟

۱۴- اهمیت رعایت بهداشت و نظافت شخصی را به خصوص

در معدود دوشندگان گاوهای شیری بیان کند؟

جدول الكوی آموزش

بهداشت و بهسازی جایگاه، تأسیسات دامپروری و وسایل کار

گاو، گاو میش و گوسفند و بز

ردیف	عنوان سرفصل	روش اجرا		روش ارائه مطالب	رسانه‌های آموزشی	لوازم و تجهیزات مورد نیاز
		نظری	عملی			
۱	آشنایی با اصول صحیح و فنی احداث جایگاه نگهداری دام (حداقل فاصله از مناطق مسکونی واحدهای مجاور، مساحت جایگاه مصالح قابلیت شستشو و ضدعفونی مساحت آبخوری و آبشخور و ...)	۳۰ دقیقه		سخنرانی - پرسشی و پاسخ	وایت‌برد - اسلاید فیلم آموزشی	---
۲	آشنایی با اهمیت لزوم احداث تأسیسات مورد نیاز در دامداری (برحسب نوع دام پروری یا شیری)	۲۰ دقیقه		.	وایت‌برد - اسلاید فیلم آموزشی	---
۳	آشنایی با اتاق شیردوشی، دستگاه شیردوشی و ضمانت آن و - اهمیت بکارگیری اصول بهداشتی در مورد آن	۱۵		.	وایت‌برد - اسلاید و فیلم آموزشی	دستگاه شیردوشی محتالهای ضدعفونی کننده
۴	آشنایی با اتاق زایمان و اهمیت رعایت اصول فنی - بهداشتی در آن	۱۵		.	وایت‌برد - اسلاید فیلم آموزشی و چارت	---
۵	آشنایی با اهمیت اختصاصی جایگاهی برای نگهداری دامهای تازه متولد شده	۱۰ دقیقه		.	وایت‌برد - اسلاید فیلم آموزشی	---
۶	آشنایی با اهمیت ابزار نگهداری عوفه، شرایط آن از نظر مساحت، تهویه، و میزان رطوبت در حفظ کیفیت مواد خوراکی ابزار شده	۱۵ دقیقه		.	.	---
۷	آشنایی با انواع سیستم پرورش و جایگاه بسته به شرایط اقلیمی و فوائد آن و نوع مصالح موجود ۱- سیستم باز ۲- سیستم باز ۳- سیستم بسته	۱۵		.	.	---
۸	آشنایی با انواع روشهای ضدعفونی کردن جایگاه (حوضچه‌های ورودی شعله‌دار، آهک پاشی، ضدعفونی کردن با ...)	۱۵		.	وایت‌برد - اسلاید فیلم آموزشی	ضدعفونی کننده‌های متداول، دستگاه شعله پخش کن
۹	آشنایی با اهمیت بکارگیری	۱۵ دقیقه		.	وایت‌برد - اسلاید	---

ادامه جدول الگوی آموزش

ردیف	عنوان سرفصل	روش اجرا		روش ارائه مطالب	رسانه های آموزشی	لوازم و تجهیزات مورد نیاز
		نظری	عملی			
	سیستم های مناسب و بهداشتی جهت دفع فضولات دامی و پساب های باقیمانده				فیلم آموزشی	
۱۰	اهمیت رعایت بهداشت و نظافت در انبار نگهداری علوفه و کنترل ورود و خروج افراد در آن	۱۰		*	*	-
۱۱	اهمیت ایجاد یک سیستم صحیح تهویه هوا در جایگاه و نقش آن در سلامتی دام (در جایگاه های بسته)	۲۰		سخنرانی - پرسش و پاسخ	وایت برد - اسلاید فیلم آموزشی	-
۱۲	اهمیت رعایت تناسب تراکم دام نگهداری شده با مساحت جایگاه و نوع سیستم پرورش	۱۵		*	*	-
۱۳	آشنایی با اهمیت بکارگیری یک سیستم نوردهی مناسب و نقش آن در سلامتی و رشد دام ها بخصوص در دام های تازه متولد شده	۱۰ دقیقه		*	*	-
۱۴	آشنایی با اهمیت اختصاص دادن جایگاه های مجزا برای نگهداری دام های بیمار یا مشکوک به بیماری	۱۰		*	*	در صورت امکان بازدید از یک سینه جهت غش سازی گاه
۱۵	آشنایی با اهمیت عدم نگاهداری گاو و گوسفند در یک جایگاه در کنار هم (به خصوص در فصل زایش گوسفند)	۱۰		*	*	
۱۶	آشنایی با اهمیت رعایت نظافت شخص و نقش آن در جلوگیری از انتقال بیماری ها بخصوص در دام های شیروار			*	وایت برد، اسلاید فیلم آموزشی	
۱۷	آشنایی با اهمیت رعایت بهداشت و ضد عفونی وسائلی که در دامداری مورد استفاده قرار می گیرند (وسایل شیردوشی، وسایل مورد استفاده در حمل و نقل غذا، سم چین -)	۱۵		*	*	وسایل مصرفی در اتاق زایمان، محتوای ضد عفونی کننده متداول و وسایل مصرفی در شیردوشی
۱۸	آشنایی با وسایل مورد نیاز در اتاق زایمان طثاب زایمان، سطل پلاستیکی سرنگ دستکش، مواد	۱۰		*	وایت برد و فیلم آموزشی اسلاید	وسایل نام برده شده

ادامه جدول الگوی آموزش

ردیف	عنوان سرفصل	روش اجرا		روشن ارائه مطالب	رسانه‌های آموزشی	لوازم و تجهیزات مورد نیاز
		نظری	عملی			
	صدتغوی کننده...					
۱۹	آشنایی با تعدادی از داروهای که باید در دامداری موجود باشد؛ پمادهای ضدعفونی کننده، جمع ساعت تدریس	۰	۰	۰	۰	—
		۰	۲۷۵			